

בס"ד. שיחת ו' תשרי ה'תשמ"ז.

בלתי מוגה

א. לכל יום ויום ישנה העבודה המיוחדת לו, כמ"ש בזהר¹ ד"כל יומא ויומא עבד עבדתי", שבזה הוא נבדל מכל הימים שלפניו ושלאחריו, שבו דוקא אפשר לפעול את הענינים שהם "עבדתי", שליחתו המיוחדת לו. ומזה מובן שכל יום ויום הוא "יום זכאי"² — בענינו המיוחד.

ועפ"ז, האמור בתורת אמת בנוגע לימים מסויימים שהם "יומין זכאין"³ — הכוונה בזה היא שימים אלו הם "זכאין" (גם) ביחס לשאר כל הימים (שגם הם בבחינת "זכאין", כנ"ל), "זכאי בתוך זכאי"⁴.

וב"יומין זכאין" גופא ישנם כמה דרגות זו למעלה מזו. שכשם שבצד ההפכי בימים שהם היפך מזכאין יש ימים שבהם אירע רק דבר אחד בלבד⁵, וישנם ימים שבהם אירעו חמשה דברים כו'⁶ — כך גם בימים הזכאין, ואדרבה, "מרוכה מדה טובה"⁷, יש ימים שבהם יש רק זכות אחת בלבד, ויש — של כמה זכיות, עד לזכיות אין קץ.

והביאור בזה:

כל הענינים של טוב וקדושה, ובפרט עניני זכות, קשורים בהקב"ה [שלכן היומין הזכאין אינם תלויים בשום ענין, אלא כשבא זמנם, הוא עצמו (הזמן) ממשיך את ענין הזכות — כי זה קשור בהקב"ה שהוא ית' אינו מוכרח, וגם אינו רוצה, להתחשב בשום ענין שאינו בהתאם להזכות] — לכן, מאחר שהקב"ה הוא אין סוף, גם היומין הזכאין שהוא (הקב"ה) מקורם, יתכן שיהיו בהם כמה וכמה זכיות עד — לאין סוף.

ב. אחד הזמנים שהתורה מציינת בתור זמן מיוחד — הם עשרת ימי תשובה. וכדאיתא בגמרא⁸ שזה שישע' (נביא הגאולה והישועה⁹) אמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"¹⁰ — "אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ". בעשי"ת עצמם הרי ישנו הציווי להעלות בקודש מיום ליום, ובמכל שכן וק"ו משאר ימי השנה; ובזה גופא ענין מיוחד ביום הששי בתשרי (יום התוועדות זו) — שבו כבר ישנם רוב עשי"ת, שרובו ככולו¹¹ ואולינן בתר רובא¹² — ביום זה כבר ישנה הוודאות באופן של דין והלכה, שיהיו לנו כל העשי"ת באופן של

(1) ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב. (2) ראה תענית כט, א. וש"נ. (3) ע"ד ל' הגמרא — שבת צז, א. ועוד. (4) להעיר מר"ה ית. ב. (5) תענית כז, סע"א ואילך — במשנה. שם כח, ב. רמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ב. (6) סוטה יא, א. וש"נ. פרש"י עה"ת: יתרו כ. ו. חשאלר ו. (7) ר"ה יח, א. וש"נ. רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו. (8) ראה פרש"י ומצוד"ד ישע"י מט, א. וח"ב קעט, סע"ב. (9) ישע"י נה, ו. (10) נזיר מב, רע"א. וש"ע. (11) ראה שבעות מב, א. וש"נ.

שלימות, כולל גם השלימות של עשרה (כדלקמן) ובאופן של סבר פנים יפות (כדלקמן).

ג. ביאור מעלת עשרת ימי תשובה — בהקדם:

במקום אחר¹² מבואר בארוכה דיוק הלשון הנ"ל "אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ", שמקשים ע"ז: ממה נפשך "בין ר"ה ליוהכ"פ" ישנם רק שבעה ימים, ואילו ר"ה ויוהכ"פ עצמם, שהם משלימים למספר עשרה, אינם "בין ר"ה ליוהכ"פ"?!

ונתבאר שמוזה גופא מוכח שבר"ה וביוהכ"פ יש שני ענינים:

(א) הם חלק מעשי"ת — ובזה הם משתווים לשאר ז' הימים; (ב) ענינם המיוחד והעצמי: בר"ה — שהוא ראש לכל שאר ימי השנה¹³, ויוהכ"פ — "אחת בשנה"¹⁴, שהכוונה בזה היא שהוא יחיד בכל ימי השנה ואין דומה לו, ועד מ"ש בתוס'¹⁵ ש"ע(עד) אחת" הפירוש "עד הנפש שנקראת יחידה" נוכמבואר¹⁶ בהפרש בין "אחד" ל"יחיד", שבמספר אחד עצמו מודגש שיש מקום לשני ולשלישי וכו', וכמו שמצינו בטבע העולם שנאמר¹⁷ "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", היו לאח"ז ימי שני, שלישי וכו'; משא"כ בלשון "יחיד", כגון "לפיכך נברא אדם יחיד"¹⁸, מודגש שאין עוד זולתו, היינו שהוא יחיד גם לגבי שאר עשי"ת.

והביאור בזה:

ענינם המיוחד של עשי"ת הוא — התשובה, שזוהי העבודה שעל יהודי לעסוק בה אז בהדגשה יתירה (בתוך כללות לימוד התורה וקיום מצוותי); וענין זה מודגש גם בעבודת ר"ה, ובפרט ביוהכ"פ. אלא שביחד עם זה יש לכל אחד מהם ענינו המיוחד, וזה מתבטא גם בעבודת ימים אלו:

בר"ה — בנוסף לעבודת התשובה [מאהבה]¹⁹, שלכן לא מזכירים בר"ה ענינים בלתי רצויים²⁰, כי התשובה היא מאהבה, ואין זקוקים אז ליראה] ישנה העבודה של "תמליכוני עליכם", ושל אמירת הזכרונות שזה פועל ש"יעלה זכרוכם לפני לטובה", "ובמה בשופר"²¹ — העבודה דתקיעת שופר;

ועד"ז ביום הכיפורים, שבנוסף לעבודת התשובה שבו בתור אחד מעשי"ת הוא "קץ סליחה ומחילה"²², באופן של "עיצומו של יום מכפר"²³ — היום עצמו מביא את הכפרה, גם בלי עשיית תשובה²⁴.

(12) ראה לקו"ש יוה"כ תשמ"ה בתחלתו. וש"נ. (13) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. ובכ"מ. (14) ס"פ תצוה. אחרי טו, לד. (15) מנחות יח, א (ד"ה עד אחת). (16) ראה לקו"ש חו"א ע"י. (17) ויש"נ. (18) סנהדרין לו, א — במשנה. (19) ראה לקו"ת דרושים לש"ש סו, ג. (20) שו"ע אדה"ז או"ח הל' ר"ה סתקפ"ד ס"ב. (21) ר"ה טו, סע"א. וש"נ. (22) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו. (23) ראה רמב"ם שם פ"א ה"ג. (24) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ האזינו ס"ז ואילך.

בלתי מוגה

[אלא שמ"מ התשובה מוסיפה גם בכפרת יום הכיפורים שמצד היום עצמו. ויש להוסיף בזה — שמעלה מיוחדת בתשובת יום הכיפורים, שהיא ביום העשירי של עשי"ת, שמספר עשר (ובפרט בענינים של קדושה) מורה על שלימות הענין²⁵].

שלכן ישנם כמה ענינים שמספרם הוא עשרה, כגון העולם, שנברא באופן של שלימות ("עולם על מילואו נברא"²⁶) — הרי "בעשרה מאמרות נברא העולם"²⁷.

וכן הוא בהתורה ובישראל ("בראשית — בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית"²⁸), שהתורה ניתנה בעשרת הדיברות, ושלימות ישראל היא ג"כ בעשרה — "אכל כי עשרה שכינתא שריא"²⁹.

ויש להעיר שענין זה — ד"אכל כי עשרה כו" — דומה ליום העשירי של עשי"ת — יום הכיפורים: אדה"ז מבאר באגה"ק³⁰ ש"במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה... (ישנה) שכינתא דשריא עליהו" (שהשראת השכינה שבעשרה "אין לו ערוך כלל" ל"קביעת שכר" שישנה ל"אחד שיושב ועוסק בתורה כו"³¹ או אפילו ל"שנים" "שלשה" או "חמשה" כו', כמבואר שם), ובכל זאת ישנה הוספה כו' בהשראת השכינה "ע"י עסק התורה והמצוות בעשרה דוקא", כמובן:

כך גם בכפרת יום הכיפורים ש"עיצומו של יום מכפר", ובכל זה מתוסף בהכפרה ע"י עבודת התשובה, כנ"ל].

ד. אלא שעפי"ז צריך להבין: מכיון שענינם העצמי של ר"ה ויוהכ"פ הוא ענין נוסף על ענינם בתור חלק מעשי"ת — ה"י להם לחז"ל לומר "אלו עשי"ת שבתחילת השנה" (או — בתחילת חודש תשרי); למה הזכירו כאן גם ר"ה ויוהכ"פ — "שבין ר"ה ליוהכ"פ"?!

והביאור בזה:

במלים אלו מודגש שזה שעשי"ת יש בהם ענין מיוחד של "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" — הוא כתוצאה מזה שהם "בין ר"ה ליוהכ"פ" בתור ענינם העצמי. כלומר: מכיון שהתחלת ימים אלו היא בר"ה שענינו העצמי הוא "תמליכוני עליכם" כנ"ל, וסיומם וחיתמם הוא יום הכיפורים שענינו העצמי הוא "קץ סליחה ומחילה" כו' כנ"ל, לכן בכל הימים הללו ה' הוא "בהמצאו... בהיותו קרוב".

(25) ראה ראב"ע לשמות ג, טו. פרדס ש"ב. (26) ראה ב"ר פי"ב, ה. פי"ג, ג. פי"ד, ז. (27) אבות רפ"ה. (28) פרש"י עה"ת בתחלתו. (29) סנהדרין לט, א. (30) סימן כג. (31) אבות פ"ג מ"ב. מ"ו.

שמכל זה מוכן שזה שבעשי"ת ה' הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" הוא ענין הנפעל בימים אלו מחמת הזמן עצמו, "יומין זכאין", כנ"ל.

ה. והנה בכתוב זה נאמרו שני לשונות: "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", כמו"כ נאמרו עוד שני לשונות: "דרשו ה'" — ביחס ל"בהמצאו" ו"קראוהו" ביחס ל"בהיותו קרוב".

וצריך להבין דיוק כל הלשונות הללו, שהרי פשוט שלא נאמרו לשם מליצה בעלמא, אלא שכל אחד מהם מבטא תוכן מיוחד, ויש בזה מה שאין בזה. וכמדובר כמ"פ שמכיון שענין זה (של עשי"ת) שייך לכאו"א, מ"דאשיכם שבטיכם" עד ל"חוטב עציץ ושואב מימין"³² — אינו מספיק ביאור בזה ע"פ סודות התורה, או דרוש ורמז, אלא זה צריך להיות מבואר באופן המוכן לכאו"א לפי מעמדו ומצבו (ובאופן — ששיג גם את עיקר הענין).

ו. והביאור בזה:

"בהמצאו" — ענין ה"מציאה" שבעשי"ת שייך (בעיקר) לאלו שבמשך השנה ה' חסר בעבודתם. שכשהוא עושה חשבון צדק מהשנה שעברה הוא מוצא רגע אחד שבו ה' חסר בהתאחדותו עם הקב"ה. ומאחר שכן, יתכן שיפול בדעתו ח"ו שאינו קשור עם הקב"ה, שהרי הקשר עם הקב"ה צריך להיות תמידי ונצחי, ואצלו ה' שינוי והפסק בהקשר.

ע"ז נאמר "בהמצאו", שלמרות שהי' אצלו רגע כנ"ל, הרי גם הרגע הלזה מתעלה ומתהפך לקדושה, וזהו ע"י שהקב"ה נמצא אצלו באופן של מציאה ("ה' בהמצאו"), היינו שלא ע"י עבודה; שכן מציאה אינה באה לאדם כתוצאה מטירחתו ופעולתו, שלכן גם אינו שייך שהאדם יעשה בזה פעולה כלשהי, כגון חיפוש אחרי, אלא כלשון הגמרא שמציאה באה בהיסח הדעת³³.

ובאופן זה נמצא הקב"ה אצל כל יהודי, והטעם ע"ז הוא כמ"ש "נער ישראל ואוהבהו"³⁴, כמבואר בכ"מ³⁵ הפירוש בזה ש"נער" — היינו תינוק שאין בו דעת עדיין, ואינו שייך שיעשה פעולות כלשהן, ועדיין לא התחילו לחנכו — ובאופן כזה קשור הקב"ה לכל יהודי — גם מבלי עבודתו,

ולא עוד אלא שהתקשרות זו היא באופן של "ואוהבהו" — אהבה עצמית כמו לתינוק ("נער").

ולאח"ז ממשיך הכתוב ואומר יתירה מזו (או — ענין בפני עצמו):

"בהיותו קרוב" — גם מי שיש לו כל הענינים, הן הענינים הגשמיים בכני

(32) ר"פ נצבים. (33) סנהדרין צז. א. (34) הושע יא. א. (35) ראה אוה"ת בשלח ע' שפכ ואילך. ד"ה כי נער ישראל תרס"ו. סה"מ חרע"ח ע' קנט ואילך. ועוד.

חיי ומזוני רויחי, והן כל הענינים הרוחניים — יתכן שיחסר לו ענין הקירוב, היינו — שזה יינתן בסבר פנים יפות.

שסבר פנים יפות יכול לבוא הן ע"י עבודה, וגם בענין של מציאה; ולאידך, בדבר הניתן ע"י בנ"א יתכן שיתן עצם הדבר בלי סבר פנים יפות, כך יתכן גם בדברים הניתנים מלמעלה, כי עצם נתינת הדבר והסבר פנים יפות הם שני דברים שאינם קשורים זה לזה.

וזהו שהכתוב משמיענו שבעשי"ת הקב"ה נמצא (לא רק באופן של "בהמצאו" אלא גם) באופן של "בהיותו קרוב", היינו בסבר פנים יפות. ומכל הנ"ל מובן, שמאחר שעשי"ת עצמם הם יומין זכאין, כשם שיוהכ"פ הוא יום של כפרה ור"ה הוא יום שבו "תמליכוני עליכם", כנ"ל, הרי שבימים אלו ניתנת זכות מיוחדת על שני הענינים — "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב".

ז. והכתוב אומר שאל לו ליהודי להסתפק בכך שהקב"ה נמצא אצלו באופן של "בהמצאו" ושל "בהיותו קרוב", היינו הקב"ה מצד עצמו גם מבלי עבודתו של היהודי, כנ"ל, אלא עליו לעבוד עבודתו בזמן הזכאי באופן של "דרשו" ו"קראוהו" כדי לנצל את ה"בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" באופן הכי מושלם, ולהמשיך את זה בכל ימי השנה, ובכל רגע ורגע ממנה ע"י מעשינו ועבודתינו.

והכתוב מדייק שהעבודה המתאימה לענין "בהמצאו" היא "דרשו" והעבודה המתאימה לענין ד"בהיותו קרוב" היא "קראוהו":

במציאה הבאה בהיסח הדעת, הרי מה שחסר בה הוא — עבודתו והשתדלותו, וזה נשלם ע"י העבודה של "דרשו".

ולא עוד, אלא שהשתדלותו זו צריכה להיות באופן של "דרשו" דוקא: ההבדל בפשטות בין "דרישה" ל"בקשה" (ועד"ז "שאלה" וכיו"ב) הוא, שבקשה ענינה שהוא אומר שהוא רוצה ומעוניין בו, בענין מסויים, ותו לא; ואילו דרישה ענינה שבאם הוא מבקש ואין נותנים לו את הדבר, או שנותנים לו רק חלק ממנו — אינו מרפה והוא תובע ודורש, כי הדבר נוגע לו ביותר.

[וכן הוא גם בנוגע לגלות, שאינו מספיק בזה תפילה, בקשה, שאלה וכיו"ב; אלא צריך שתהי' דרישה (באופן של "אל חתנו דמי לו"³⁶), וכמאחז"ל³⁷ עה"פ³⁸ "ציון היא דורש אין לה" — "מכלל דבעי דרישה", וכמדובר כמ"פ במשך השנה שעברה].

ועד"ז הוא גם בענין ד"בהיותו קרוב": מאחר שהקב"ה הוא אין סוף האמיתי, והמקבל הוא בעל גבול, לכן ככל שהקב"ה יהי' קרוב אליו, הרי ע"י

(36) ישע"י סב, ז. (37) ר"ה ל, א. וש"נ. (38) ירמ' ל, יז.

מעשינו ועבודתינו ("למעשה ידיך תכסוף" ³⁹) באופן של קריאה, שענינה לגלות ולהמשיך כו' — פועלים שמגלים אותו יותר ועושים אותו יותר "קרוב" אלינו וכו'. וזהו "קראוהו" — למרות שהקב"ה מתקרב מצד עצמו (כי עשי"ת הם יומין זכאין, כנ"ל) צריך היהודי להוסיף בזה ע"י עבודתו בזה, שהוא "קורא" ⁴⁰ להקב"ה (בקלא דאשתמע או בקלא פנימאה דלא אשתמע ⁴¹) וממשיכו מההעלם אל הגילוי יותר, כנ"ל.

ח. ויהי רצון שיקויים כעגלא דידן, בשנה זו ממש, הענין ד"בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" — בסבר פנים יפות, בכל הענינים, מתחיל מהענין העיקרי, גאולה האמיתית והשלימה, שאז "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" ⁴², ואז יתגלה ג"כ שישראל הם "עם קרובו" ⁴³ בגלוי ובשלימות.

ובפרט ע"י התשובה ש"אין הדבר תלוי אלא בתשובה" כפס"ד הגמרא ⁴⁴ — הרי ודאי שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש, בעגלא דידן ממש (שהרי זהו פס"ד בתורת חיים הוראה בחיים — גם בעוה"ז הגשמי והחומרי).

שאו נלך "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו" ⁴⁵ — שלימות ישראל,

ומאחר שעושים תשובה — גם שלימות מעשיהם ועבודתם,

וכמ"ש אדה"ז ⁴⁶ שע"י התשובה דוקא נעשים ה"מעשים" "טובים" ומאירים (שזהו ביאור סדר דברי חז"ל ⁴⁷ "תשובה" ואח"כ "מעשים טובים", שלכאורה אין זה לפי הסדר הראוי — שבתחילה הוא לומד תורה, ולאח"ז ("לימוד מביא לידי מעשה" ⁴⁸) הוא עושה מעשים טובים, ובאם יש חסרון או דבר הזקוק להשלמה — עושים תשובה! אלא הביאור הוא, שכדי שהמעשים יהיו מאירים (מל' "האור כי טוב" ⁴⁹) יש צורך להקדים להם ענין התשובה, כמבואר שם בארוכה), וכזה — כמה מדריגות בתשובה זו למעלה מזו.

"וכספם וזהבם אתם" ⁵⁰, הן בענינם הרוחני — אהבה ויראה ⁵¹, שהם שרש לרמ"ח מ"ע ולשם"ה מל"ת ⁵², והן כפירוש הפשוט — כסף וזהב כפשוטם, וכפתגם אדה"ז ⁵³ שכשהקב"ה נותן ליהודים גשמיות הם עושים מזה רוחניות, (שזהו ע"י שהם נותנים צדקה מכספם וזהבם, הרבה יותר מחומש ⁵⁴, ומכל שכן — יותר ממעשר, ונתינתם היא בסבר פנים יפות,

(39) איוב יד, טו. (40) ראה תניא ספ"ז. (41) ראה זח"א נ, ב. ועוד. ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) מע' קול ע' מה ואילך. וש"נ. (42) ישע"י מ, ה. (43) תהלים קמח, יד. וראה ואתחנן ד, ז. (44) סנהדרין צו, ב. (45) בא יו"ד, ט. (46) לקו"ת מטות פכ, א. שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. וראה תו"א מג"א בתחלתו. (47) אבות פ"ד מ"ז. (48) קידושין מ, ב. וש"נ. (49) בראשית א, ד. (50) ישע"י ס, ט. (51) תו"א ר"פ רישב. לקו"ת בהעלותך לב, ד. ובכ"מ. (52) תניא פ"ד. שם חינוך קטן. (53) "היום יום" כ"ז טבת. וראה שם כ"ז אלול. (54) ראה בארוכה התועדויות תשר"מ ח"ד ע' 2511 ואילך. לקו"ש בחוקותי תשמ"ו. וש"נ.

וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה⁵⁵ — בדוגמת התשובה, כנ"ל) —
שלימות התורה ומצוותי,

שעי"ז מקבלים ישראל "ארצות גויים" (כבשיעור תהלים דיום זה — בג'
המזמורים ליום)⁵⁶ שנוסף לשלימות הארץ דשבעת האומות, יקויים מ"ש "ירחיב
ה' את גבולך"⁵⁷, קיני קניזי וקדמוני⁵⁸, עד לכל העולם כולו, שהקב"ה נותנם
לישראל, וכל הנותן בעין יפה נותן⁵⁹,

וכל ענינים אלו בעגלא דידן ממש, ובסבר פנים יפות ומתוך הרחבה שמחה
וטוב לבב, ו"שמחת עולם על ראשם"⁶⁰.

* * *

ט. נהוג בכל התועדות דששה בתשרי לערוך סיום מסכת — בקיצור
עכ"פ, מפני טירחא דציבורא, ולהמשיכו ביום הש"ק, יום מנוחה (ולא במצב
של עייפות שלאחרי יום העבודה), שבו נעשה העילוי והשלימות —
"ויכולו"⁶¹ — דששת ימי המעשה, כולל יום היאר-צייט⁶².

ובהקדמה — שישנם כו"כ ענינים שצריכים לסיים (והלואי שהיינו
אוחזים כבר ב"סיום" דכל הענינים), אבל, דין קדימה לענינים שהזמן גרמא,
ובנדוד, מכיון שנמצאים אנו בתחלת שנה [עשרת ימי תשובה, שהתחלתם
בר"ה, וסיומם ביוהכ"פ, ש"נקרא ג"כ ראש השנה בכתוב"⁶³] שיש בה ענין
מיוחד לגבי השנים שלפני ושל אחרי, שנת השמיטה — יש לערוך סיום על
מסכת שביעית.

ולהעיר, שלימוד עניני שביעית בתורה בתחלת שנת השביעית הוא
בהתאם למאמר הזהר⁶⁴ "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא בר נש אשתדל
באורייתא ומקיים עלמא":

התחלת המציאות דכל עניני העולם היא — בתורה, ומהתורה נמשך גם
בעולם.

ולא עוד, אלא, שיש צורך בלימוד התורה ע"י האדם דוקא — "בר נש
אשתדל באורייתא ומקיים עלמא", שכן, גם לאחר ש"קוב"ה אסתכל
באורייתא, הרי, "למעשה ידיך (דוקא) תכסוף", ובלשון הכתוב בפרשת
השבוע — "הבו גודל לאלקינו"⁶⁵, שישראל "מוסיפין כח בגבורה של
מעלה"⁶⁶, עד להקב"ה בעצמו, כביכול, "הי' לך לעזרני"⁶⁷.

(55) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז. (56) תהלים קה, מד. (57) שופטים יט, ח. (58) פרש"י
עה"פ. (59) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ. (60) ישעי' לה, יו"ד. שם נא, יא. (61) בראשית ב, א. וראה
לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ. (62) בהבא לקמן — נכלל גם ההמשך משיחת ש"פ האזינו, שבת
שוכה. (63) לקו"ת דרושים לר"ה נח, א. (64) ח"ב קסא, רע"ב. (65) האזינו לב, ג. (66) איכ"ר
פ"א, לג. (67) שבת פט, א.

"שמש" — קאי על "שמש הוי" ("כי שמש ומגן הוי" אלקים)¹⁰², ו"אילנות" — קאי על "האדם עץ השדה"¹⁰³, תלמיד חכם¹⁰⁴, שבזה נכלל כאו"א מישאל — "וכל בניך לימורי ה'"¹⁰⁵, "ועמך כולם צדיקים"¹⁰⁶.

וכאשר השמש היא בראש האילנות, היינו, ש"שמש הוי" זורחת ומאירה על ראשו של כאו"א מ"האדם עץ השדה" — אזי נועלים את השערים, שערי היכל הרוחניים עד לשערי שמים, בכרכת גמר חתימה טובה לכל אחד ואחת מישאל, בתוככי כלל ישראל.

ויה"ר — והוא העיקר — שביוהכ"פ השתא יהי' הענין ד"נעילת שערי היכל" כפשוטו,

מכיון שעוד לפני יוהכ"פ יבוא משיח צדקנו — במהרה בימינו ממש, באופן ד"אחישנה"¹⁰⁷, "ארו עם ענני שמיא"¹⁰⁸ — ויקח את כל בני, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש ולבית המקדש.

ובדרך ממילא — "נעשה לפניך את קרבנות חובותינו . . . כמצות רצונך", עד לעבודת הכה"ג ביוהכ"פ בקדש הקדשים, שבה מתאחדים בחי' "אחת" שבנפש (כה"ג), בחי' "אחת" שבעולם (קד"ק), ובחי' אחת בשנה (יוהכ"פ)¹⁰⁹, במהרה בימינו ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

כב. בהמשך להמדובר לעיל אודות השייכות דשיעור היומי ברמב"ם לעשיית (שמצד הענין ד"בהמצאו . . . בהיותו קרוב" נעשים כל ישראל בגדר ד"חבר", "חברה לשם שמים") — יש לבאר גם את הקשר והשייכות דשיעור היומי בחומש לעשיית, הן בנוגע לכללות הפרשה, פרשת האזינו, והן בנוגע לחלק הפרשה השייך במיוחד ליום זה, מחמישי עד ששי.

ובהקדמה — שכללות התוכן דפ' האזינו מודגש ביתר שאת וביתר עוז בקביעות שנה זו, שסיום וחותם דשנה שעברה, "אחרית שנה", שבו נעשית ההכנה לשנה זו, הוא — בפ' האזינו, וכמו קן התחלת וראש השנה הוא בפ' האזינו.

ובפרטיות יותר:

כל שנה באה לאחרי ההכנה דשנה שלפנ"ז — ע"ד ובדוגמת מארז"ל¹¹⁰

¹⁰² שעהיוה"א רפ"ד. ובכ"מ. ¹⁰³ שופטים כ. יט. ¹⁰⁴ תענית ז. א. ¹⁰⁵ ישעי' נד. יג. וראה רד"ה וכל בניך חרפ"ט (בסה"מ קנטרסים ח"א). וש"נ. ¹⁰⁶ ישעי' ס. כא. סנהדרין ר"פ חלק. ¹⁰⁷ ישעי' שם. כב. וראה סנהדרין צח. א. ¹⁰⁸ דניאל ז. יג. וראה סנהדרין שם. ¹⁰⁹ ראה סה"מ מלוקט ע' רמח. ועוד. ¹¹⁰ ע"ז ג. סע"א.

"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת".

ויש להוסיף, שבשנה זו, שנת השמיטה, "שבת לה"י"¹¹¹, מודגש עוד יותר הצורך להכנה בשנה שלפנ"ו ("טרח בערב שבת") — כמפורש בקרא¹¹² "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים", לא רק לשנה השביעית, אלא גם לשנה השמינית.

ובכן, סיום וחזרת השנה שעברה הוא — בשבוע דפ' האזינו, שבוע שלם, מיום ראשון עד יום הש"ק, שכן, אף שיום הש"ק הוא ראש השנה, שבו קורין את הקריאה המיוחדת לר"ה, הרי, גם הוא שייך לפ' האזינו, ככל הימים שלפניו, אלא, שבנוגע לקריאה בתורה בציבור, נדחית הקריאה דפ' האזינו מפני הקריאה המיוחדת לר"ה.

וכמו כן התחלת וראש השנה — בפ' האזינו, מיום ראשון (יום ב' דר"ה) עד יום השבת, שבת שובה, שבו קורין בתורה בציבור פ' האזינו. ומזה מובן שבשנה זו ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע לתוכן הענין ד"האזינו", כדלקמן.

כג. והענין בזה:

"האזינו גו' ותשמע גו'" קאי על "דברי השירה הזאת"¹¹³, שבזה נכלל כל התורה כולה, כפי שלמדים מצות כתיבת ספר תורה ממש"נ¹¹⁴ "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת"¹¹⁵.

וההוראה היא — שכאשר יהודי רוצה לעשות דבר מסוים, אינו יכול לעשות על דעת עצמו, אלא, עליו להאזין ולשמע ("האזינו גו' ותשמע") לכל דברי התורה, וכאשר הוא בעצמו אינו שומע את קול התורה, אזי "שאל אביך ויגידך זקניך ויאמרו לך"¹¹⁶, על מנת לקיים את כל דברי התורה.

ויש להוסיף בזה — בקשר ובשייכות לענין ד"דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" שבעשי"ת:

איתא בספרי¹¹⁷: "משה אמר האזינו השמים ותשמע הארץ... לפי שהי' משה קרוב לשמים ורחוק מארץ, לפיכך אמר האזינו השמים (לשון האזנה ביחס לדבר הקרוב) ותשמע הארץ" (לשון שמיעה ביחס לדבר הרחוק).

ומכיון שבעשי"ת נעשה הענין ד"בהמצאו גו' בהיותו קרוב" אצל כאו"א מישראל, נמצא, שגם הוא במעמד ומצב ד"קרוב לשמים ורחוק מארץ".

וכל זה נמשך, כאמור, על כל השנה כולה, ובאופן שתחלתה וראשיתה

(111) כהר כה, ב. שם, ד. (112) שם, כ"א. (113) ס"פ וילך. (114) שם לא, יט. (115) רמב"ם הל' ס"ת רפ"ז. (116) פרשתנו לב, ז. (117) ריש פרשתנו.

ביום השבת, יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת נוכח הוא בנוגע לחג הסוכות — שבו מתגלים עניני ר"ה, כידוע בענין "בכסא ליום חגיגו"⁷⁸ — שקביעותו באותו יום שבו חל ר"ה, ביום השבת] — ענין התענוג, היינו, שכל עניני העבודה נעשים מתוך תענוג.

ולמעשה, שכללות ענין התענוג קשור במיוחד עם ר"ה — כידוע¹¹⁸ ש"שופר" הוא מלשון "שפרו מעשיכם". ועד"ז בנוגע להגילוי ד"בכסא ליום חגיגו", ששלימותו ב"שמיני עצרת", שמיני מלשון שומן (כפירוש המגיד¹¹⁹), ענין התענוג, "שמועה טובה תדשן עצם"¹²⁰.

כד. ונוסף לזה, ישנו גם השיעור השייך ליום זה, יום ה"יאר-צייט" — מחמישי עד ששי, ובהתאם לכך, יש לבאר את הקשר והשייכות דשיעור חומש היומי לעניני ר"ה ועשייתו, וכן לענין ה"יאר-צייט".

ובהקדמה:

כללות ענין ה"יאר-צייט" הוא, ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", עולה לשרשו ומקורו בתכלית העילוי, ובאופן ש"מתגלה ומאיר בכחי גילוי מלמעלה למטה... ופועל ישועות בקרב הארץ"¹²¹.

ומובן, שענין זה הוא גם בנוגע לנשים צדקניות (כמו כאנשים), וכפרט שמלבד מעלות מצד עצמה, ישנו גם העילוי ד"אשת חבר כחבר" (כמובא בשיעור היומי ברמב"ם).

ולכן, ענין ה"יאר-צייט" קשור גם עם נתינת צדקה, הן צדקה כפשוטה, להחיות את נפש העני ובני ביתו, והן צדקה לעני ברוחניות, ע"י הפצת התורה, כולל הפצת המעיינות חוצה, עד לחוצה שאין חוצה ממנו, כאמור, "פועל ישועות בקרב הארץ".

וכמודגש אצל בעלת ה"יאר-צייט" — כמסופר בארוכה כמ"פ¹²² אודות מסירת נפשה שאאמו"ר יוכל לכתוב ענינים בפנימיות התורה (במקומות ההם ובזמנים ההם כו'), וזכתה שכתביו הגיעו אליה לאחר שיצאה לחירות, ועי"ז נדפסו הדברים לדורות, ולומדים בהם ביחיד וברבים וכו'.

וענין זה — הפצת המעיינות חוצה, עד "בקרב הארץ" — מודגש בשיעור חומש היומי, מחמישי עד ששי, כדלקמן.

כה. התחלת שיעור היומי — "לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם"¹²³:

¹¹⁸ ויק"ר פכ"ט, ו. וראה סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה, סע"א. ובכ"מ. ¹¹⁹ נסמן בלקו"ש חי"ז ס"ע 337. ¹²⁰ משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב. ¹²¹ אגה"ק סד"ך וכ"ח. ¹²² ראה גם התועדויות השמ"ר ח"א ע' 86 ואילך, ועוד. ¹²³ לב, כט.

"חכמו גו' יבינו" — חכמה ובינה — הו"ע התורה, "כי היא חכמתכם ובינתכם"¹²⁴, ובאופן ד"חכמו גו' יבינו", מכיון שנעשית "תורתו"¹²⁵, "נקראת של שמו"¹²⁶.

ומחכמה ובינה ("חכמו גו' יבינו") נמשך גם לדעת, "מפתחא דכליל שית"¹²⁷, ועד שנמשך למטה מטה, במעשה בפועל — "זאת", דקאי על ספירת המלכות¹²⁸, וכן "אחריתם", ספירת המלכות, שהיא ה"אחרית" דספירת הבינה, "כאמה בתה"¹²⁹.

ועפ"ז מובן גם הקשר והשייכות לר"ה:

התחלת הברכה דפסוקי שופרות היא "אתה נגלית כו' על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות כו' בקול שופר עליהם הופעת", וכפי שמבאר ר' סעדי' גאון¹³⁰ שא' הטעמים ורמזים דתק"ש היא "להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו¹³¹ וקול שופר חזק מאד" — ענין התורה, "חכמו גו' יבינו", "חכמתכם ובינתכם".

וכמו כן הענין דספירת המלכות — "זאת גו' לאחריתם", שהרי כללות הענין דר"ה הוא בנין המלכות, ובפרט במשך עשרת ימי תשובה [עד לסיומם וחותמם כיוהכ"פ, "שנקרא ג"כ ראש השנה בכתוב"¹³², בבחינת נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן], שבהם נעשה הבנין דכל העשר ספירות שבמלכות, כמבואר בסידור הארז"ל¹³³.

כו. וסיום השיעור — "מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל"¹³⁴:

ידוע הפירוש של אדמו"ר מהר"ש¹³⁵ ("לכתחילה אריבער"¹³⁶) — שיום ההילולא שלו ב"ג תשרי, בעוד שבוע — שהענין ד"מחצתי ואני ארפא" קשור עם גילוי פנימיות התורה ע"י רשב"י, שכן, אצל שאר התנאים, גם אלו שלמדו פנימיות התורה, ה' לימודם באופן שיש מחיצה בין נגלה דתורה לפנימיות התורה, ואילו אצל רשב"י ה' הלימוד באופן של ביטול המחיצה, "מחצתי ואני ארפא", שנעשה החיבור דפנימיות התורה עם נגלה דתורה, ועאכ"כ לאחר ש"מצוה לגלות זאת החכמה"¹³⁷, ויתירה מזה, מצוה להפיץ את המעיינות חוצה, כציווי (ביחד עם נתינת-כח) כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ועי"ז זוכים לגאולה האמיתית והשלימה — "בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזהר... יפקון ב"י מן גלותא ברחמי"¹³⁸.

124) ואתחנן ד. ה. 125) תהלים א. ב. 126) ע"ז יט. א. וראה קידושין לב. סע"א ואילך. 127) זח"ב קעו, רע"א. וראה לקו"ת ואתחנן ו. ד. ובכ"מ. 128) ראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) מע' זאת. וש"ג. 129) יחזקאל טז, מד. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ס"ע תיא ואילך). 130) בטעמי התקיעות ("והענין השלישי"). 131) יחזקאל יט, טז. 132) לקו"ת דרושים לר"ה נח. א. וש"ג. 133) במקומו. פע"ח שער ר"ה. ועוד. 134) לב. לט. 135) המשך חייב אדם לכוך תרל"ח פכ"ה. 136) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תר"ח. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד. 137) אג"ק רסכ"ו. 138) זח"ג קכד, ב. — ברע"מ. הובא באגה"ק שם.

וזהו גם התוכן דסיום וחזרתם השיעור, "ואין מידי מציל", כמבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל דקאי על מלחמת גוג ומגוג כו' — כי, עי"ז שפנימיות התורה באה באופן ד"חכמו גו' יבינו", ונמשכת ע"י הדעת עד ל"זאת גו' אחריתם", ובאופן ד"מחצתי ואני ארפא", אזי נעשה הענין ד"אין מידי מציל", כאמור, מלחמת גוג ומגוג, עד לענין הנצחון כו'.

ובפשטות — כדברי הרמב"ם¹³⁹, "בלשון ברורה ודרך קצרה" — שזוכים ל"אותו הזמן (ש)לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות... כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ועד לתכלית השלימות — ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁴⁰, ועד"ז באורייתא גופא — נגלה דתורה ופנימיות התורה, גופי תורה ונשמתא דאורייתא¹⁴¹, כולא חד, ונמשך גם בעולם — שנעשה החיבור דגוף העולם עם נשמת העולם באופן גלוי, "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", גילוי כח הפועל האלקי בנפעל¹⁴².

וכל זה — בעגלא דידן, במהרה בימינו ממש.

* * *

כו. יש לנצל הזדמנות זו בנוגע לענין הקשור עם כבוד הציבור:

מכיון שהגיעו ריבוי מכתבים, ברכות ובקשות וכו' — הרי, מכיון שאין אפשרות לענות לכאן"א בפרטיות, מצד ריבוי המכתבים, ובפרט שישנם ריבוי ענינים נוספים שהזמן גרמא, לכן, מנצלים התועדות זו כדי לענות לכולם יחדיו.

ולכל לראש — לחזור על הבטחת תורת-אמת "ואברכה מברכיך"¹⁴³, "כל המברך מתברך"¹⁴⁴, שכל המברך איש הישראלי, בן אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה נכולל גם הגרים, שהרי "ואברכה מברכיך" נאמר לאברהם, "תחלה לגרים"¹⁴⁵, כמ"ש¹⁴⁶ "הנפש אשר עשו בחרן", "אברהם מגייר את האנשים, ושרה מגיירת את הנשים"¹⁴⁷, מתברך בברכתו של הקב"ה, כמה פעמים ככה, עד אין-סוף.

ואם הדברים אמורים בכל הזמנים כולם — בזמן רצון, כחדשי אלול ותשרי, על אחת כמה וכמה, ועד שמתברך בברכה כללית על כל השנה כולה, בכל הברכות שמתחילות בא' מאותיות האל"ף-בי"ת, כמדובר כמ"פ.

וענין נוסף שיש להבהיר, שמכיון שישנם כאלו שחושבים שבגלל שצינו

(139) ה' מלכים בסופן. (140) ראה זח"ג עג, א. (141) שם קנב, א. (142) ראה שער האמונה ספכ"ז. תו"ח שמות תפב, א. (143) לך לך יב, ג. (144) ראה סוטה לח, ב. רמב"ם ה' נשיאת כפים בסופן. (145) סוכה מט, ב. (146) לך לך שם, ה. (147) פרש"י עה"פ.